

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศิลปวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่แสดงเอกลักษณ์ของชาติ เป็นมรดกทางสังคม ได้รับการสืบทอดกันมาและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ศิลปวัฒนธรรม เป็นปัจจัยสำคัญ ในการหล่อหลอมประชาชนในชาติให้เกิดความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้ศิลปวัฒนธรรมยังแสดงออกถึงสัญลักษณ์ประจำชาติตน เป็นมรดกทางสังคมที่เกิดจากการสร้างสรรค์ สัมผัสสืบทอดต่อ ๆ กันไป ศิลปะที่มีความเด่นชัดที่สุดที่แสดงออกถึงสัญลักษณ์ของชาติไทยเรา ได้แก่ นาฏศิลป์ ซึ่งเป็นศิลปะที่แสดงออกทางลีลาการเคลื่อนไหวที่เกิดจากการปรุงแต่งกิริยาท่าทางธรรมชาติของมนุษย์ โดยดัดแปลงให้อ่อนช้อยสวยงามวิจิตรพิสดารกว่าท่าธรรมชาติ มีความสอดคล้องกับดนตรีและการขับร้องมุ่งให้รำได้อย่างงดงาม (เรณู โกสินานนท์, 2544, คำนำ)

นาฏศิลป์และดนตรีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ทุกยุคทุกสมัยและยังเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์และเกียรติภูมิของชาติ 92 ปี แห่งการสถาปนา (กรมศิลปากร, 2546 ก, หน้า 85) มีลีลาอ่อนช้อยนุ่มนวล ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งบอกลักษณะของคนไทย ว่ามีความประณีตรักสวยรักงาม แฝงด้วยจินตนาการและศิลปะอันละเอียดอ่อน (กลยา ขอกระชัย, 2535, หน้า 1) นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะที่มีลักษณะเด่นเฉพาะตัว มีความประณีตอ่อนช้อยและงดงามตามแบบไทย ซึ่งได้สืบทอดกันมาช้านาน ดังมีหลักฐานจากหลักฐานจารึกสมัยสุโขทัยในตอนที่ว่า “ย่อมเรียง ชันหมาก บูชาพิลม ระบำ รำเดิน เล่นทุกวัน” นอกจากนั้นในหนังสือไตรภูมิพระร่วง บางตอนกล่าวว่า “บ้างเดินบ้างรำ บ้างฟ้อนรำ บ้างล้อเพลงดุริยดนตรี” (อมรา กล้าเจริญ, 2526, หน้า 8)

จากอดีตถึงปัจจุบันพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ในพระบรมราชจักรีวงศ์ได้ทรงตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะดังกล่าว จึงมิได้ทรงทอดทิ้ง กลับทรงสนพระทัยดูแลและทรงรับเป็นพระราชภาระอุปถัมภ์บำรุงศิลปะ ศิลปิน เสมอมามิได้ขาดตลอดจนทรงสนับสนุน ส่งเสริม และโปรดให้พระราชโอรส - ธิดา ทุกพระองค์ได้ศึกษาเล่าเรียนนาฏศิลป์ - ดนตรี มาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้ความสำคัญต่อนาฏศิลป์ - ดนตรี และทรงมุ่งมั่นพระราชหฤทัยดูแลเอาใจใส่ พินิจพิเคราะห์อย่างละเอียดลออ เพื่อให้ศิลปะด้านนาฏศิลป์ดนตรีแขนงนี้เจริญรุ่งเรืองทั้งในด้านการศึกษา การแสดงและสุนทริยะ โดยจะทรงโปรดเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการแสดงนาฏศิลป์ - ดนตรีอยู่เป็นนิจ 92 ปี แห่งการสถาปนา (กรมศิลปากร, 2546 ก, หน้า 85)

นาฏศิลป์ไทยมีความสำคัญ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้บรรจุวิชานาฏศิลป์ไว้ในหลักสูตร และยังจัดว่าเป็นวิชาที่พัฒนาค่านิยม เจตคติ บุคลิกภาพ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพื่อนำความรู้ ไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533, หน้า 57) การเรียนนาฏศิลป์หากนักเรียนได้รับความรู้ในระดับรากฐานที่ถูกต้องแล้วก็จะส่งผลให้ผู้เรียน มีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติกิจกรรมทางด้านนาฏศิลป์ได้เป็นอย่างดี และการจัดให้ นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติจริงในทางนาฏศิลป์นับว่าเป็นการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยและยังเป็นการเสริมสร้างลักษณะนิสัยอันดีให้แก่เด็กนักเรียนด้วย จึงนับว่าวิชานาฏศิลป์เป็นวิชาที่จะมองข้าม ไปเสียไม่ได้ การจัดการเรียนการสอนสาระดนตรี นาฏศิลป์ และศิลปะ สามารถจัดเกลาจิตใจ คนให้สะอาด และมีสมาธิ อีกทั้งช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ฝึกให้คนรู้จักคิด เป็นผู้นำ ฝึกความกล้า ในการแสดงออก (สุกรี เจริญสุข, 2540, หน้า 3)

การจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทย ครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมเน้นการปฏิบัติมากกว่า ทฤษฎี เพื่อให้เด็กนักเรียนมีประสบการณ์และมีโอกาสได้ค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเองอย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535, คำนำ) นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนศิลปะทางด้านนาฏศิลป์ ทั้งในชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นผู้เก่ง ดี มีสุข ได้สัมผัส ได้เรียนรู้ และรักนาฏศิลป์ไทย เพื่อกระตุ้นให้เด็กกล้าแสดงออก มีทักษะในการเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อสื่อ ความหมายได้ชัดเจน สวยงาม รู้สึกพึงพอใจ สนุกสนาน ชื่นชมในนาฏศิลป์ ตระหนักในคุณค่า และมีความมั่นใจในตนเองยิ่งขึ้น ลงมือปฏิบัติทางด้านนาฏศิลป์ ด้วยการเคลื่อนไหวร่างกาย ที่เป็น ทำทางที่เลียนแบบธรรมชาติของมนุษย์โดยตรง ด้วยจินตนาการโดยนาฏยศัพท์และภาษาทำ นาฏศิลป์เฉพาะมาประดิษฐ์ให้งดงามและร้อยเรียงทำรำให้ถูกต้องตามหลักวิชานาฏศิลป์ไทย ซึ่งผู้เรียนต้องใช้การสังเกตและมีสมาธิในการเรียนจดจำท่ารำเลียนแบบให้เหมือนมากที่สุด ทักษะ เหล่านี้ถ้าได้รับการปลูกฝัง ฟูมฟัก จนมีความสามารถ ผู้เรียนก็จะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนาฏศิลป์ กิจกรรมในการฝึกปฏิบัตินับเป็นขั้นตอนที่ สำคัญที่สุด ดังนั้นครูผู้สอนต้องมีพื้นฐานทักษะความรู้ ความชำนาญทางด้านนาฏศิลป์ด้วย จึงจะทำให้ การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (กรมวิชาการ, 2547, หน้า 1 - 4)

วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรีเป็นสถานศึกษาที่สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ที่จัดการเรียนการสอนด้านนาฏศิลป์ไทย โดยมีหลักสูตรสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวคือ มีโครงสร้างหลักสูตรแบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และมีสาระการเรียนรู้กลุ่มวิชาชีพ เฉพาะนาฏศิลป์ไทยละคร จัดการศึกษาด้านนาฏศิลป์ไทยเพื่ออนุรักษ์ สืบสาน ส่งเสริม เผยแพร่

ศิลปวัฒนธรรม (กรมศิลปากร, 2546 ก, หน้า 4) โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ มีการทำงานอย่างมีระบบและมีเป้าหมายชัดเจน มุ่งให้เกิดความเป็นเลิศทางด้านนาฏศิลป์ไทย (นิคม มุสิกคามะ, 2541, หน้า 93) ซึ่งต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์อันเป็นคุณลักษณะที่ติดตัวมาแต่กำเนิดของบุคคล เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ หรือเป็นผลมาจาก เงื่อนไขหรือประสบการณ์รอบ ๆ ตัวบุคคล (สมศักดิ์ ภูวิภาดารวรรณ, 2537, หน้า 7 - 8)

ในการจัดการเรียนการสอนด้านนาฏศิลป์ไทย ผู้วิจัยพบว่าผู้เรียนขาดความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เท่าที่ควรเนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรีในสาขานาฏศิลป์ละคร จะเป็นแบบยี่ครุเป็นศูนย์กลาง ซึ่งลักษณะนี้ทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนและไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยมีความคิดว่าควรมีการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวโดยมีรูปแบบการสอนที่สามารถจูงใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้ และช่วยเสริมการคิดสร้างสรรค์ การสร้างเครื่องมืออำนวยความสะดวกให้แก่ครู และการใช้สื่อในการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ สามารถพัฒนาตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่า การใช้ชุดการสอนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเสริมความคิดสร้างสรรค์ ในการฝึกทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากชุดการสอนเป็นนวัตกรรมทางการศึกษามีลักษณะเป็นสื่อประสมที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน นั่นคือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนอกจากนั้น ชุดการสอนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็น และเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น หยิบใช้ได้สะดวก สร้างความมั่นใจ ให้กับครูผู้สอนและช่วยผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ (บุญเกื้อ ควรหาเวช, 2543, หน้า 110 - 111)

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาชีพเฉพาะนาฏศิลป์ไทยจึงมีความสนใจที่จะสร้างชุดการสอนนาฏศิลป์ไทยเพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นทักษะปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อ ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะใช้การคิดวิเคราะห์ และ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยจัดกิจกรรมการเรียนให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย มีโอกาสช่วยฝึกการตัดสินใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ได้ฝึกประสบการณ์โดยตรงจากชุดสอนนาฏศิลป์ไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผู้วิจัยคาดหวังว่าเมื่อผู้เรียนศึกษาด้วยชุดสอนนาฏศิลป์ไทยเพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นทักษะปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการ มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถนำความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้

อื่น ๆ มาเชื่อมโยงให้เกิดทักษะในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มากยิ่งขึ้นและเป็นไปตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ในปัจจุบันอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดการสอนนาฏศิลป์ไทยเพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยเน้นทักษะปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้ชุดการสอนนาฏศิลป์ไทยเพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นทักษะการปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการสอนนาฏศิลป์ไทย เพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นทักษะปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สมมติฐานของการวิจัย

1. ชุดการสอนนาฏศิลป์เพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์ ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยชุดการสอนนาฏศิลป์เพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. เจตคติของนักเรียนที่มีต่อชุดการสอนนาฏศิลป์เพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ชุดการสอนนาฏศิลป์ไทยเพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นทักษะปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนในวิชานาฏศิลป์ให้ครูผู้สอนใช้
2. เป็นแนวทางในการผลิตสื่อการเรียนรู้ ประกอบการสอนวิชาอื่น ๆ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี
3. ได้แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับครูผู้สอนนาฏศิลป์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 20 คน ซึ่งได้จากการเลือกอย่างเจาะจง
3. เนื้อหาที่ใช้ในการสร้างชุดการสอนนาฏศิลป์ไทยเพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นทักษะปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ การศึกษาทักษะนาฏยศัพท์ การฝึกทักษะท่ารำตามบทเพลง (ภาษาท่า) การสร้างสรรค์ท่ารำตามจินตนาการ การประดิษฐ์ท่ารำตามบทเพลงที่สนใจ ในรายวิชานาฏศิลป์ไทย
4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองใช้ชุดการสอนนาฏศิลป์ไทยเพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นทักษะปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดำเนินการทดลองใช้ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ใช้เวลา 3 สัปดาห์ ๆ ละ 12 ชั่วโมงรวม 36 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. นาฏศิลป์ หมายถึง การละครฟ้อนรำ ระบำรำเต้นให้เข้ากับดนตรีและเสียงเพลงซึ่งเกิดจากการประดิษฐ์ขึ้นด้วยมนุษย์ เป็นการให้ความบันเทิงใจแห่งอารมณ์และความรู้สึก
2. ชุดการสอนนาฏศิลป์ไทยเพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นทักษะปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี หมายถึง ชุดสื่อประสมและกิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้สอนนาฏศิลป์ไทยเพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นทักษะปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ประกอบด้วย คู่มือครู คู่มือนักเรียน แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน แบบทดสอบประจำชุด และแบบวัดทักษะปฏิบัติ
3. ความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ หมายถึง ความสามารถทางความคิดส่วนบุคคล โดยใช้ประสบการณ์เดิมทางนาฏศิลป์เป็นองค์ประกอบหลอมรวมกันเข้าเป็นประสบการณ์ใหม่ที่มีความคิดก้าวไกล คล่องแคล่ว มีความคิดยืดหยุ่น ที่เอื้อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม อาจมีหลายแง่มุมแตกต่างกันไป
4. ประสิทธิภาพของชุดการสอนหมายถึง ผลของการใช้ชุดการสอนนาฏศิลป์ไทยเพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นทักษะปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น โดยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเรียนแล้ว

ทำแบบทดสอบประจำชุดการสอนแต่ละชุดและทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนทั้งหมด ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

4.1 80 ตัวแรก (E_1) หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่ทำแบบฝึกหัดของชุดการสอน และคะแนนที่ได้จากการประเมินการปฏิบัติสภาพจริง หลังจากเรียนด้วยชุดการสอนแต่ละชุด

4.2 80 ตัวหลัง (E_2) หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนาฏศิลป์ไทย หลังจากเรียนด้วยชุดการสอนครบทุกชุดแล้ว

5. ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนนาฏศิลป์ไทย หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทดสอบความรู้ด้านเนื้อหาทักษะทางนาฏศิลป์ ทักษะปฏิบัติ จาก แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนาฏศิลป์ไทย

6. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนาฏศิลป์ไทย หมายถึง ข้อคำถามที่เกี่ยวกับการเรียนนาฏศิลป์ไทย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบทดสอบที่มี 4 ตัวเลือกเพื่อใช้วัดด้านเนื้อหา จำนวน 20 ข้อ วัดทักษะการปฏิบัติ ทักษะกระบวนการกลุ่ม และวัดทักษะทางนาฏศิลป์

7. ทักษะทางนาฏศิลป์ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมทักษะปฏิบัติ ท่ารำ ทักษะนาฏยศัพท์ การฝึกทักษะภาษาท่าและปฏิบัติตามบทเพลง การสร้างสรรค์ท่ารำตามจินตนาการ การสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ หลังเรียนด้วยชุดการสอนแต่ละชุดและหลังสิ้นสุดการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนครบทุกชุด

8. ทักษะปฏิบัติ หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติ โดยมีการสังเกต เลียนแบบ ฝึกปฏิบัติ ฝึกจนชำนาญและนำไปใช้ตามกิจกรรม การเรียนการสอนแต่ละชุด

9. แบบวัดทักษะปฏิบัติ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพฤติกรรมทักษะ ปฏิบัติ ท่านาฏยศัพท์เบื้องต้น ทักษะท่ารำตามบทเพลง (ภาษาท่า) และการสร้างสรรค์ท่ารำตามจินตนาการ การสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์

10. การประเมินสภาพจริง หมายถึง การประเมินจากข้อมูลที่หลากหลายที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน จากวิธีการวัดโดยใช้เครื่องมือแบบสังเกตพฤติกรรมกลุ่ม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดทักษะปฏิบัติ จากการปฏิบัติจริงของผู้เรียน

11. เจตคติ ต่อการเรียนการสอน ชุดการสอนนาฏศิลป์ไทยเพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นทักษะปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หมายถึง ระดับความคิดเห็น ความรู้สึก หรือความเชื่อ ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่อการเรียนการสอนด้วย ชุดการสอนนาฏศิลป์ไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้จากการวัดด้วย แบบวัดเจตคติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

12. แบบวัดเจตคติต่อการเรียนการสอนโดยใช้ ชุดการสอนนาฏศิลป์ไทยเพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นทักษะปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หมายถึง ระดับเครื่องมือที่นำไปใช้ในการประเมินพฤติกรรมทักษะปฏิบัติของชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้วัดความคิดเห็น ความรู้สึก หรือความเชื่อของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยชุดการสอนนาฏศิลป์ไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้จากการวัดด้วยแบบวัดเจตคติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น